

דמותו של קורצ'אק במיתוס 'הדרך האחרונה'
תודעת גבורה
 מאת: ד"ר אורנה דובדבני

דמותו של קורצ'אק כגיבור מופיעה במספר טקסטים. עם זאת, בטקסטים השונים קיימים גוונים שונים של גבורה.

מקור	מיכאל זילברברג יומן וארשה 1939-1945 בהוצאת דביר תל-אביב. עמ' 36	ולדיסלב שלנגל מתוך: ירחמיאל וינגרטן יאנוש קורצ'אק – היהודי המעונה
תודעה	גבורה	גבורה
ערך מודגש	בחירה	אנושיות (להיות אדם)

מיכאל זילברברג ראה את קורצ'אק והילדים יוצאים מבית־היתומים ומתחילים לצעוד. הוא כתב את התיאור מספר חודשים מאוחר יותר, תוך כדי הימלטותו הוא. הוא כתב כתיבוד – בכדי שיזכרו ויידעו, גם אם הוא עצמו לא ישרוד כדי לספר. במבוא שהוסיף ליומנו, הוא כותב שחיבורו עוסק בגורל כל יהודי וארשה: "...ניסיתי לתאר את הדמויות שפגשתי. בפרט כתבתי לא מעט על אדם אציל אחד, ד"ר יאנוש קורצ'אק, וביקשתי להראות את היהודי ואת האנושי שבו, בתוך נסיבות שעשו את גבורתו לדבר מופלא עוד יותר. לכבוד הוא לי שעבדתי במחיצתו".

על פי זילברברג, הילדים צעדו ברביעיות, עם הפחד, עם הידיעה לאן הולכים, מוקפים קציני ס.ס. – צעדו לאט ובסדר. תמונה של שלוה וסדר שלא מהעולם הזה; של תום, אמונה ודבקות בעקרונות אנושיים מול רוע מוחלט.

זילברברג מתאר הצעת שחרור שקורצ'אק קיבל מהגרמנים, וסירב לה. הוא לא ויתר על הילדים, גם במחיר חייו. מתוך היכרות אישית עם קורצ'אק, זילברברג מעריך שקורצ'אק ידע בדיוק לאן הולכים, ובחר להישאר עם הילדים, לנחמם ולהסתיר מהם את האמת. גם לנוכח פני המוות, שהיה ידוע לו, רצה לנחם.

קורצ'אק מתואר כ**הירואי, אצילי, שקול** ורגוע לנוכח מציאות שטנית ומפחידה. היתה לו ידיעה, הייתה לו אפשרות בחירה, ומסיבות אנושיות בחר לוותר על החיים ולהישאר עם הילדים.

האידיאל - זילברברג מציב בפני הקוראים **תודעת גבורה** כאידיאל.

הערך ממנו נובעת תודעת הגבורה הוא **בחירה**.

הדרך האחרונה
סיפורו של מיתוס

המכון החינוכי הישראלי ע"ש יאנוש קורצ'אק י"ד
The Korczak Educational Institute of Israel

ולדיסלב שלנגל היה משורר, בגטו וארשה נודע בעיקר בקברט הסאטירי אודות חיי הגטו, שכונה "העיתון החי", אותו כתב ולעתים אף הציג. פזמוניו מתארים את האירועים והתחושות שרווחו בגטו. במהלך הגירושים לטרבלינקה ביטאו שיריו חשבון נוקב עם בני-האדם ועם אלוהים.

את תיאור 'הדרך האחרונה' כתב חמישה ימים אחרי שהתקיימה. הוא מתאר מחאה, חוסר פחד ובה עמוק כלפי "מחוסרי המצפון", במיוחד בראנד, ראש הגסטפו בגטו וארשה, שהציע לקורצ'אק שחרור. הוא מתקומם ומוחה על שתיקתה של אירופה שאינה מנידה עפעף. הוא מבקר את בחירתם של אנשים להציל את חייהם גם במחיר חייהם של אחרים – ולו גם הקרובים אליהם ביותר, חזק כנגד עצם יצירת "מחול הבלהות" בו נאלצים בני אדם לבחור בחירות שכאלה. עם כל אלה התמודדו היהודים, ובתוך כל אלה "היה יאנוש קורצ'אק החייל היחיד שהגן על הילד היתום..."

לפי שלנגל, קורצ'אק מאמין שנטישת ילד היא מעשה חסר-מצפון. בעצם התנהלותו של קורצ'אק ב"אנדרלמוסיית האין-אונים", אומר שלנגל, קורצ'אק "כותב .... את דף הגבורה הנהדר ביותר".

דמותו של קורצ'אק מצטיירת כסמל לעמידה מול הרשע והכאוס, מתוך שמירה על מוסריות וערכים שתמיד היו ערכיו, והוא אינו נוטש אותם בשעה זו.

האידיאל - שלנגל מציב בפני הקוראים **תודעת גבורה** כאידיאל.

הערך ממנו נובעת תודעת הגבורה הוא **אנושיות** (להיות אדם).

לסיכום

מתוך תודעת גבורה מצטייר קורצ'אק כאדם שהתעלה מעל לנסיבות, כמי שהתריס מול "מחוסרי המצפון". הוא לא נכנס למערבולת של הצלת חייו בכל מחיר, למרות שרבים אחרים נשאבו לכך מתוך מחול-הבלהות. נוכח פני האימה והסיוט הוא המשיך להוביל, להרגיע, להיות זה שסביבו נקבצים כדי לקבל הכוונה ותחושת מגן.

קורצ'אק מצטייר כמי ששמר על אנושיותו, ועל ערכיו האנושיים וההומאניים, בהם האמין כל חייו, ולאורם חי וחינך – גם כשסביבו האנושיות נעלמה. הוא הלך אל מותו בעיניים פקוחות, מתוך בחירה שלא להיענות להצעות לנטוש את הילדים ולהציל את עצמו.

מסתמן שהגבורה היא **בעיני הכותבים**, שכן מתוך התיאורים נראה שבעיני קורצ'אק עצמו מדובר היה בהמשך טבעי לדרכו מאז ומעולם: ללא הילדים – אין טעם לחייו. הוא לא מוכן להילחם על החיים תוך וויתור על ערכי היסוד, אשר בלעדיהם מאבדים החיים את משמעותם.

הדרך האחרונה
סיפורו של מיתוס

המכון החינוכי הישראלי ע"ש יאנוש קורצ'אק ע"ר
The Korczak Educational Institute of Israel

מתוך התיאורים השונים של הגבורה שגילה קורצ'אק, עולים ערכים שונים, שהיו חשובים לכותבים:

- **אין טעם בחיים ללא משמעות.** עבור קורצ'אק - ללא ילדיו וללא הערכים להם היה נאמן
- **עמידה מול הרשע.** אצל קורצ'אק - הצמדות לערכים שתמיד החזיק בהם ולאורם חי.
- **מנהיגות בכל מצב.** עבור קורצ'אק - גם בתנאים בלתי אפשריים.

תודעת הגבורה, במונח של התעלות מעל לפחדים אישיים־אנושיים, דבקות בתפישות עולם – מלווה את דמותו של קורצ'אק, תוך הדגשת ערכים אשר הכותבים שאפו שהחברה תרצה להבליט ותבחר להציב אותם כמטרות שראוי לשאוף אליהן.